VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Vuoden 2023 talousarvioesitys

23.9.2022 TYÖELÄMÄ- JA TASA-ARVOVALIOKUNTA

Talouden näkymistä

- Vuonna 2022 BKT:n kasvu yltää 1,7 prosenttiin hyvän alkuvuoden siivittämänä.
- Talouskasvun ennustetaan hidastuvan loppuvuonna 2022 ja jäävän alkuvuonna 2023 hitaammaksi kuin vielä kesällä ennakoitiin.
- Vuonna 2023 BKT:n ennakoidaan kasvavan 0,5 %.
- Inflaatio on korkeimmillaan v. 2022 ja hidastuu keskimäärin 3,2 prosenttiin v. 2023.
- Vaikka inflaatio hidastuu v. 2023, heikentää se edelleen kotitalouksien ostovoiman kasvua ja yksityisen kulutuksen kasvunäkymät pysyvät heikkoina.

Kansantalouden kehitys

	2020	2021*	2022**	2023**
BKT:n arvo, mrd. euroa	238,0	251,4	268,9	278,6
BKT, määrän muutos, %	-2,2	3,0	1,7	0,5
Työttömyysaste, %	7,7	7,7	6,6	6,7
Työllisyysaste, %	70,7	72,3	73,9	73,8
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	0,3	2,2	6,5	3,2
Pitkä korko, 10 v, %	-0,2	-0,1	1,4	1,8

Julkisen talouden näkymistä

- Julkisen talouden alijäämä pienenee vielä v. 2022 nopean nimelliskasvun ja työllisyyden kasvun tukemana.
- Vuodesta 2023 lähtien alijäämä alkaa kasvaa. Nähtävissä oleva vaimea talouskasvu ei riitä korjaamaan julkisen talouden epätasapainoa ja alijäämä pysyy mittavana lähitulevaisuudessa.
- Pidemmällä aikavälillä julkisen talouden menot ja tulot ovat rakenteellisesti epätasapainossa mm. väestön ikääntymisen johdosta, eikä julkinen talous siksi ole kestävällä pohjalla.
- Arvio kestävyysvajeesta on noin 9 mrd. euroa vuoden 2026 tasolla.

Taulukko:
1) VM:n kansantalousosaston arvio valtion velasta eroaa budjetoidun perusteella arvioidusta.

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

% BKT:sta	2020	2021*	2022**	2023**
Verot ja sosiaaliturvamaksut	41,8	42,9	42,4	41,9
Julkisyhteisöjen menot	57,2	55,5	53,9	54,7
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-5,5	-2,7	-1,4	-2,2
— Valtionhallinto	-5,5	-3,3	-2,3	-3,0
— Paikallishallinto	0,0	-0,2	-0,4	-0,4
— Hyvinvointialueet				-0,2
— Työeläkelaitokset	0,1	0,8	1,4	1,3
— Muut sosiaaliturvarahastot	-0,1	-0,1	-0,1	0,1
Perusjäämä	-4,8	-2,2	-0,8	-1,5
Rakenteellinen jäämä	-3,8	-2,0	-1,0	-1,5
Julkisyhteisöjen bruttovelka	74,8	72,3	71,2	72,7
Valtionvelka[1)]	52,5	51,2	50,8	52,0

Talousarvioesityksen keskeiset kokonaisuudet ja määrärahat

Toimet ostovoiman tukemiseksi poikkeuksellisen inflaation oloissa

- Talousarvioesitys sisältää useita toimenpiteitä, joilla tuettaisiin kansalaisten ostovoimaa kuluttajahintojen poikkeuksellisen nopean nousun vuoksi.
- Varhaiskasvatusmaksuja ehdotetaan alennettavaksi pysyvästi 70 milj. eurolla. Lisäksi yksityisen hoidon tuen hoitolisään ehdotetaan 100 euron korotusta. Molempien toimien vaikutukset kunnille kompensoitaisiin yhteisöveron jako-osuuden kautta.
- Työttömyysturvan lapsikorotukseen ehdotetaan 20 prosentin sekä toimeentulotuen alle 18-vuotiaiden lasten perusosaan 10 prosentin korotusta vuoden 2023 ajaksi. Opintorahan huoltajakorotukseen ehdotetaan 10 euron ja lapsilisän yksinhuoltajakorotukseen 5 euron nostoa kuukaudessa vuoden 2023 ajaksi. Edellä mainittuihin toimenpiteisiin varataan yhteensä n. 49 milj. euroa.
- Ehdotuksen mukaan lääkekattoon ei v. 2023 tehdä indeksikorotusta, mikä lisää valtion menoja n. 8,7 milj. eurolla.
- Henkilökuljetusten arvonlisävero ehdotetaan laskettavaksi nollaan tammi—huhtikuulle 2023. Tämä vähentäisi valtion arvonlisäverotuottoja arviolta 52 milj. eurolla.
- Budjettiriihen pöytäkirjamerkintöjen mukaan hallitus sisällyttää syksyn lisätalousarvioon rahoituksen ylimääräisen lapsilisäkuukauden maksamiseksi.

Toimet sähkön korkean hinnan vaikutusten lievittämiseksi

- Sähkön korkean hinnan vaikutusten lieventämiseksi sähkön arvonlisäverokantaa alennettaisiin 10 prosenttiin joulu—huhtikuulta. Tämä vähentäisi valtion arvonlisäverotuottoja arviolta 209 milj. euroa.
- Tuloverotuksessa otettaisiin käyttöön kotitalousvähennykseen liitettävä määräaikainen sähkövähennys. Tämän toimen vaikutus verotuottoon (kaikki veronsaajat) on arviolta 300 milj. euroa.
- Myös yleisen asumistuen lämmitysnormiin sekä omakotitaloasujien hoitonormiin ehdotetaan muutoksia. Eläkkeensaajan asumistuen lämmitysnormia korotetaan 1.1.2023 alkaen nykysääntelyn mukaisesti. Energianhinnan nousun vuoksi arvio korotustarpeesta on 57 %. Vastaavalla prosentilla korotetaan yleisen asumistuen lämmitysnormia ja omakotitalon hoitonormia 1.1.2023 alkaen. Arvio lisäkustannuksista vuodelle 2023 on yhteensä n. 6,3 milj. euroa.

Osaavan työvoiman saatavuutta ja työllisyyttä tukevat toimet

- Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden varmistamiseksi ehdotetaan useita eri toimia. Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla työskentelevän poikkihallinnollisen työryhmän työhön ja sen ehdottamiin toimenpiteisiin ehdotetaan yhteensä 2 milj. euroa.
- Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen (Jotpa) rahoittamiin hoiva-avustajakoulutuksiin ehdotetaan n. 10,8 milj. euron lisäystä. Määrärahalla on tarkoitus kouluttaa 1 500 uutta hoiva-avustajaa vuosina 2023—2025. Valtionosuusrahoitteiseen työvoimakoulutukseen ehdotetaan 7,8 milj. euron lisäystä, jonka avulla on tarkoitus kouluttaa 1 000 uutta hoiva-avustajaa vuosina 2023—2025.
- Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenoihin ehdotetaan myös 5,5 milj. euron lisäystä ukrainalaisille kohdennettaviin koulutuksiin.
- Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin liittyviin harjoittelukorvauksiin ehdotetaan 12 milj. euroa. Jatkossa harjoittelukorvaukset maksettaisiin valtion varoista laskennallisin perustein harjoittelun järjestäjille, kun aiemmin maksajina ovat olleet ammattikorkeakoulut.
- Hallitus on jo aiemmin päättänyt työllisyystoimista, jotka vahvistavat julkista taloutta arviolta 110 milj. eurolla. Em. kokonaisuuteen liittyy mm. opiskelijan omien tulorajojen korottaminen 50 prosentilla pysyvästi 1.1.2023 lukien sekä 100 prosentin palkkatuen käytön rajoittaminen suurimpien taloudellista toimintaa harjoittavien yhteisöjen osalta 1.1.2023 lukien.

Turvallisuuspoliittisen poikkeuslausekkeen määrärahavaikutukset v. 2022–2026

Milj. euroa	2022	2023	2024	2025	2026
Kyberturvallisuus	38	59	56	50	40
Rajaturvallisuus ja maanpuolustus	689	999	585	506	417
Maahanmuuttokokonaisuus*	586	791	900	432	316
Huoltovarmuus, energiaomavaraisuus & vihreä siirtymä	167	231	150	124	49
Huoltovarmuus	293	10	0	0	0
Energiahintojen nousun kompensointi	169	15	0	0	0
Ukrainaan annettu apu	83	20	0	0	0
Muut menot	8	0	0	0	0
YHTEENSÄ (v. 2022-2026 yht. 7,8 mrd. euroa)	**2 035**	**2 125**	**1 691**	**1 111**	**821**

Vuosi 2023: Vaalikauden kehystä korotetaan poikkeuslausekkeesta johtuen 2 048 milj. eurolla (ei 2 125 milj. eurolla), sillä pieni osa maahanmuuttokokonaisuuden (etuus)menoista on jo lähtökohtaisesti kehyksen ulkopuolisia menoja.
* Tilapäistä suojelua saavia koskevat kotoutumiskorvaukset on tässä huomioitu myös vuosissa 2024 ja 2025 (eivät vielä sisälly JTS:ään).

Budjettitalouden menot (1/2)

- Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 80,5 mrd. euroa, mikä on 15,6 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen seurauksena budjettitalouden menojen taso nousee koko vuoden tasolla n. 14 mrd. eurolla.
- Vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa ei ollut vielä mukana Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan vuoksi päätettyjä toimia. Näiden toimien kokoluokka on n. 2 mrd. euroa sekä v. 2022 että v. 2023.

Budjettitalouden menot (2/2)

- Vuoden 2023 menotasoa nostavat mm. laki- ja sopimusperusteiset indeksikorotukset.
  - 2,4 mrd. euroa, josta 0,8 mrd. euroa hyvinvointialueiden indeksikorotus
- Lisäksi valtionvelan korkomenojen arvioidaan kasvavan vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon nähden n. 1 mrd. eurolla yleisen korkotason nousun myötä.
- Toisaalta budjettitalouden menot vähenevät v. 2023 mm. koska koronapandemiaan liittyvät menot pienenevät ja monet hallituksen päättämät määräaikaiset menolisäykset (mm. tulevaisuusinvestoinnit) päättyvät.
- Hintatason muutos ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen aiheuttama rakenteellinen muutos huomioiden hallinnonalojen määrärahat kasvavat noin ½ prosenttia vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Poimintoja talousarvioesityksestä

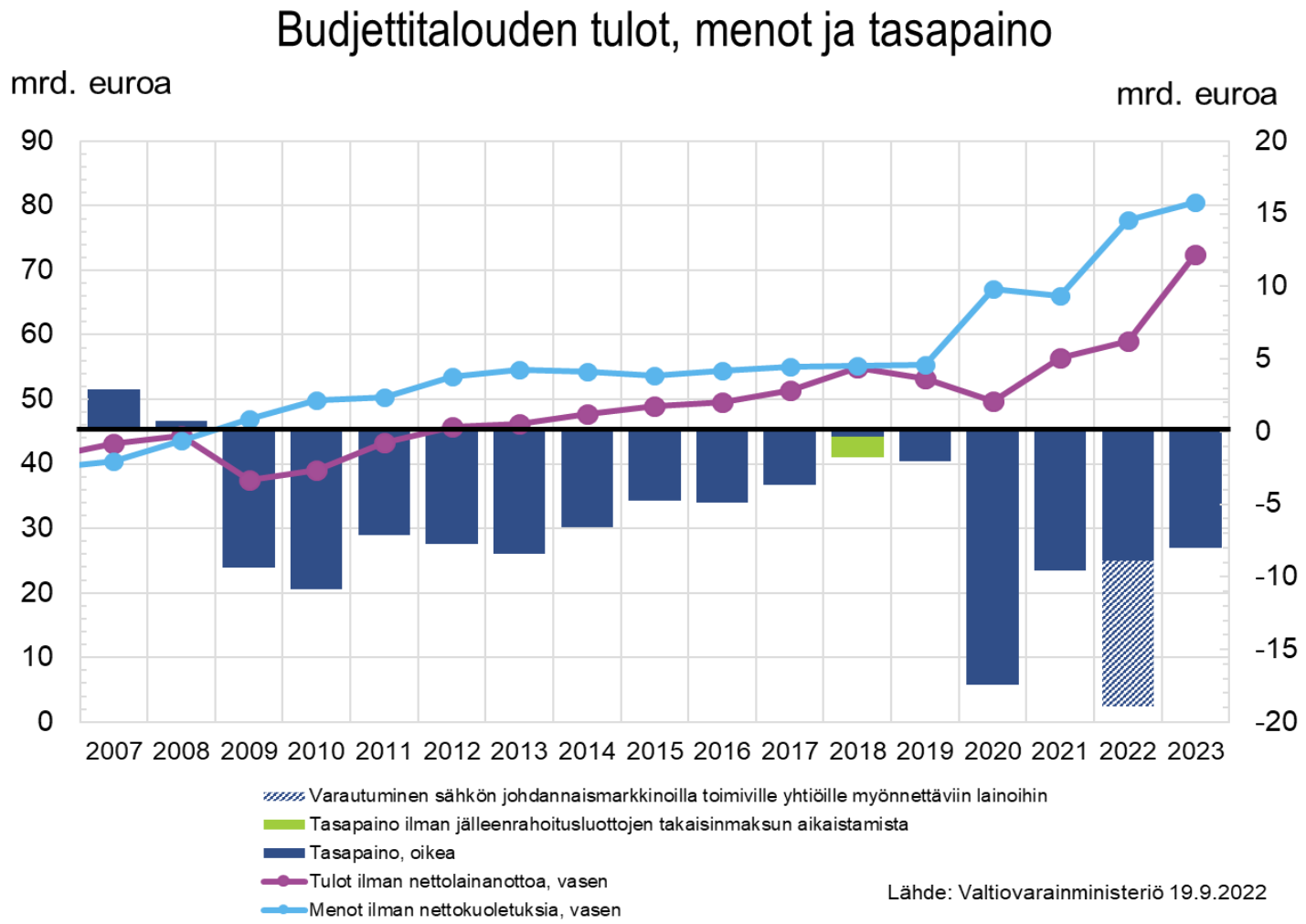
- Työllisyyden kuntakokeilujen jatkamisesta vuosina 2023—2024 aiheutuviin menoihin ehdotetaan TE-toimistojen toimintamenoihin siirrettävän 2,1 milj. euroa. Lisäksi ONNI-toiminnan vakinaistamiseen ehdotetaan kohdennettavan 2,5 milj. euroa.
- TE-palvelu-uudistuksen muutoskustannukset yhteensä 5,5 milj. euroa v. 2023
- Uusi momentti 32.30.55 (Toimet työurien pidentämiseksi) 58,5 milj. euroa siirtoina eri momenteilta
  - 55 vuotta täyttäneiden työllisyyden edistämiseen tarkoitetut toimet (muutosturvakoulutus, 55 v. täyttäneiden työllistämistuki ja kuntien velvoitetyöllistäminen)

Poimintoja talousarvioesityksestä

- Kotoutuminen
  - 3,5 me maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapisteiden sekä kuntien moniammatillisen osaamiskeskustoiminnan rahoittamiseen (2,5 me vähemmän kuin v. 2022).
- Kotoutumisen kuntakorvaukset 279 me, 122 me enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa.
  - Kotoutumislakiin ehdotettu muutos (HE 135/2022), jonka mukaan valtion kotoutumiskorvauksia alettaisiin maksaa niistä tilapäistä suojelua saavista henkilöistä, joille on myönnetty kotikunta, +122 me

Budjettitalouden alijäämä ja velka

Budjettitalouden tasapaino

Lähde: Valtiovarainministeriö 19.9.2022

Tasapaino:

2019 (TP): -2,0 mrd. euroa

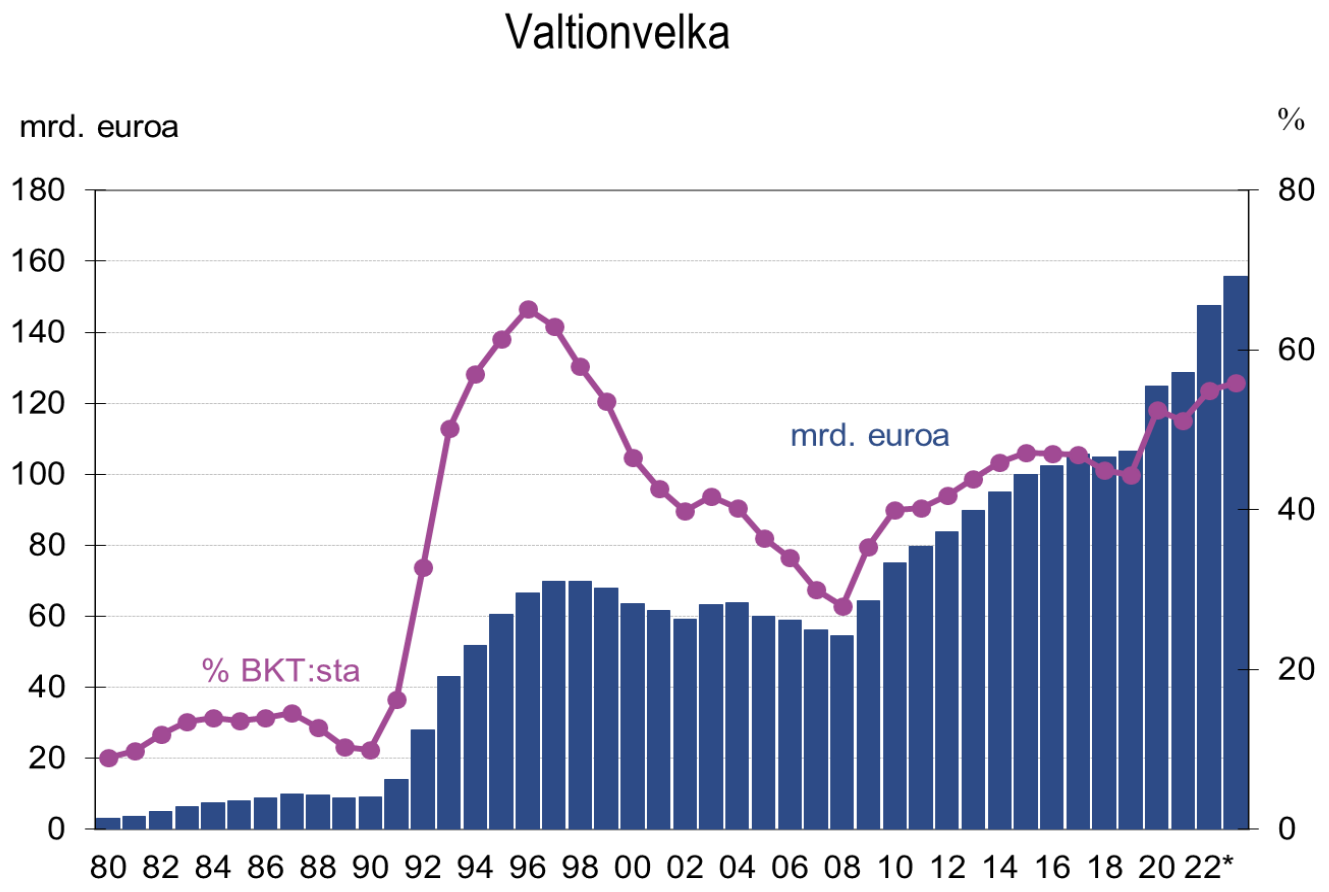
2020 (TP): -17,4 mrd. euroa

2021 (TP): -9,6 mrd. euroa

2022 (LTA III): -18,9 mrd. euroa

2023 (TAE): -8,0 mrd. euroa

Talousarvion mukaisen valtionvelan arvioidaan olevan vuoden 2023 lopussa n. 156 mrd. euroa, mikä on n. 56 % suhteessa BKT:hen. LTA III 2022 myötä velka-arvio on kohonnut 10 mrd. eurolla merkittäviin lainanmyöntötarpeisiin varautumisen vuoksi.

Lähde: Valtiovarainministeriö 19.9.2022

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kiitos!

VM.FI | @VMUUTISET